

SPAȚIUL ECONOMIC EUROPEAN (SEE), ELVEȚIA ȘI NORDUL

Spațiul Economic European (SEE) a fost creat în 1994 pentru a extinde dispozițiile UE referitoare la piața sa internă către țările din Asociația Europeană a Liberului Schimb (AELS). Norvegia, Islanda și Liechtenstein fac parte din SEE. Elveția este membră a AELS, dar nu face parte din SEE. UE și țările partenere din cadrul SEE (Norvegia și Islanda) interacționează și prin intermediul unei serii de „politici nordice” și forumuri care se axează pe zonele din periferia nordică a Europei, aflate în evoluție rapidă, precum și pe zona arctică în ansamblu.

TEMEI JURIDIC

Pentru SEE: articolul 217 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (acorduri de asociere).

Pentru Elveția: Acordul privind serviciile de asigurări din 1989, Acordurile bilaterale I din 1999, Acordurile bilaterale II din 2004.

SEE

A. Obiective

Scopul Spațiului Economic European (SEE) este extinderea pieței interne a UE către țările membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb (AELS). Aceste țări fie nu doresc să devină membre ale UE, fie nu au aderat încă la UE. Legislația UE referitoare la piața internă devine parte a legislației țărilor care fac parte din SEE după ce acestea acceptă să o integreze. Punerea în aplicare și respectarea legislației sunt ulterior supravegheate de organe speciale din cadrul AELS și de o comisie parlamentară mixtă.

B. Context

În 1992, cele șapte țări care erau atunci membre ale AELS au negociat un acord care să le permită să participe la ambițiosul proiect al pieței interne a Comunității Europene, lansat în 1985 și finalizat la sfârșitul lui 1992. Acordul privind Spațiul Economic European (SEE) a fost semnat la 2 mai 1992 și a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1994.

Însă, la puțin timp după aceea, numărul țărilor membre ale AELS/SEE s-a diminuat: Elveția nu a mai ratificat acordul în urma rezultatului negativ al unui referendum organizat pe acest subiect, iar Austria, Finlanda și Suedia au aderat la Uniunea Europeană în 1995. În SEE au rămas numai Islanda, Norvegia și Liechtenstein. Cele 10 noi state membre care au aderat la UE la 1 mai 2004 au devenit automat membre ale SEE, la fel ca Bulgaria și România, în momentul aderării acestora la Uniune în 2007, precum și Croația în 2013.

În iunie 2009, Islanda și-a depus, la rândul său, cererea de aderare la UE, ca modalitate de a ieși din criza financiară mondială din 2008. Consiliul a acceptat cererea de aderare a Islandei la 17 iunie 2010, iar negocierile au început în iunie 2011. Cu toate acestea, în urma

alegerilor parlamentare din aprilie 2013, noua coaliție de centru-dreapta dintre Partidul pentru Independență și Partidul Progresist a oprit negocierile imediat după venirea sa la putere în mai 2013. Mai târziu, în martie 2015, guvernul de coaliție a declarat într-o scrisoare către Consiliul Uniunii Europene că „Islanda nu trebuie considerată o țară candidată la aderarea la UE”. Deși guvernul nu a retras în mod oficial cererea de aderare, președinția Consiliului UE a luat act de scrisoare și au avut loc anumite ajustări practice atât în cadrul Consiliului, cât și al Comisiei. Prin urmare, UE nu consideră în prezent Islanda ca fiind o țară-candidată.

În momentul în care Regatul Unit se va retrage din UE, acesta va părăsi și SEE. Dacă dorește să participe în continuare la piața internă, Regatul Unit ar putea să adere din nou la AELS, devenind ulterior membru al SEE. Însă această opțiune este considerată puțin probabilă, deoarece, în acest caz, Regatul Unit va fi obligat să accepte legislația UE, plăți către UE și jurisdicția Curții de Justiție a Uniunii Europene.

C. Sfera de acțiune a SEE

SEE depășește cadrul acordurilor tradiționale de liber schimb (ALS), aplicând țărilor din cadrul AELS (cu excepția Elveției) toate drepturile și obligațiile aferente pieței interne a UE. SEE include cele patru libertăți ale pieței interne (libera circulație a bunurilor, a persoanelor, a serviciilor și a capitalului) și politicile conexe (concurența, transportul, energia și cooperarea economică și monetară). Acordul conține politici transversale strict legate de cele patru libertăți: politici sociale (inclusiv sănătatea și securitatea în muncă, dreptul muncii și egalitatea de tratament între bărbați și femei), politici privind protecția consumatorilor, mediul, datele statistice și dreptul societăților comerciale, precum și o serie de politici conexe, cum ar fi cele legate de cercetare și de dezvoltarea tehnologică, care nu decurg din acquis-ul UE și nici din actele obligatorii din punct de vedere juridic, dar sunt puse în practică în cadrul unor activități de cooperare.

D. Limitele SEE

Acordul privind SEE nu conține dispoziții obligatorii în toate sectoarele pieței interne și nici în alte politici care fac obiectul tratatelor UE. În special, dispozițiile obligatorii din cadrul acordului nu vizează următoarele:

- politica agricolă comună și politica comună în domeniul pescuitului (deși acordul conține dispoziții privind comerțul cu produse agricole și piscicole);
- uniunea vamală;
- politica comercială comună;
- politica externă și de securitate comună;
- domeniul justiției și al afacerilor interne (deși toate țările AELS fac parte din spațiul Schengen) sau
- uniunea economică și monetară (UEM).

E. Instituțiile și mecanismele SEE

1. Integrarea legislației UE

Noile texte referitoare la piața internă a UE sunt examinate de Comitetul mixt al SEE, alcătuit din reprezentanți ai UE și ai celor trei state din cadrul AELS-SEE. Acest comitet se reunește o dată pe lună și decide ce dispoziții legislative și, la nivel mai general, ce acte din ansamblul actelor adoptate de UE (acțiuni, programe etc.) ar trebui integrate în SEE. Legislația este integrată în mod oficial prin includerea actelor corespunzătoare în lista protocoalelor și a anexelor la Acordul privind SEE. Astfel, în Acordul privind SEE au fost integrate câteva mii de acte. Consiliul SEE,

compus din reprezentanți ai Consiliului UE și din miniștrii de externe ai țărilor AELS-SEE, se reunește de cel puțin două ori pe an pentru a elabora orientări de ordin politic pentru Comitetul mixt.

2. Transpunerea

Odată ce un act al UE este integrat în Acordul privind SEE, acesta trebuie transpus în legislația națională a țărilor AELS-SEE (dacă legislațiile lor naționale prevăd acest lucru). Pentru aceasta, poate fi nevoie doar de o decizie guvernamentală sau de aprobarea parlamentului. Transpunerea este o sarcină formală și, în această etapă, actele pot fi adaptate numai din punct de vedere tehnic. Există dispoziții care prevăd că țările AELS trebuie să participe la elaborarea actelor UE.

3. Monitorizarea

După extinderea la țările AELS-SEE a legislației privind piața internă, transpunerea și aplicarea sunt monitorizate de Autoritatea AELS de Supraveghere și de Curtea de Justiție a AELS. Autoritatea AELS de Supraveghere ține un tabel comparativ al pieței interne, prin care se monitorizează punerea în aplicare a legislației în țările SEE.

4. Rolul parlamentelor

Atât Parlamentul European, cât și parlamentele naționale ale țărilor AELS-SEE sunt strâns implicate în monitorizarea Acordului privind SEE. Articolul 95 din acord prevede înființarea unei Comisii parlamentare mixte (CPM) a SEE, care se reunește de două ori pe an. Parlamentul European și parlamentele naționale din țările SEE găzduiesc această comisie pe rând, iar președinția comisiei este exercitată într-un an de un deputat al Parlamentului European, iar în anul următor de un parlamentar dintr-o țară membră a SEE. Fiecare delegație are în componența sa 12 membri. Deputații în Adunarea Federală Elvețiană participă la reuniuni în calitate de observatori. Toată legislația UE care se aplică SEE este examinată de Comisia parlamentară mixtă (CPM) a SEE, iar membrii acesteia au dreptul de a adresa întrebări, în scris și oral, reprezentanților Consiliului SEE și ai Comitetului mixt al SEE, precum și de a-și exprima opiniile prin intermediul unor rapoarte sau rezoluții. Aceeași procedură se aplică și măsurilor de supraveghere a punerii în aplicare a legislației.

ELVEȚIA

În calitate de membră a AELS, Elveția a participat la negocierile pentru Acordul privind SEE și a semnat acest acord la 2 mai 1992. Imediat după aceasta, la 22 mai 1992, guvernul elvețian a depus o cerere de aderare la UE. Cu toate acestea, în urma unui referendum organizat la 6 decembrie 1992, care s-a soldat cu respingerea participării la SEE, Consiliul Federal al Elveției a întrerupt procesul de aderare a țării la UE și la SEE. De atunci, Elveția și-a dezvoltat relațiile cu UE prin acorduri bilaterale, pentru a-și garanta integrarea economică în cadrul UE. Relațiile bilaterale au fost grav afectate după inițiativa anti-imigrație din februarie 2014, al cărui rezultat a pus sub semnul întrebării principiile liberei circulații și ale pieței unice, care stau la baza acestor relații. La 16 decembrie 2016, Parlamentul Elvețian a adoptat o lege prin care a fost pus în aplicare rezultatul referendumului din 2014 în așa fel încât efectele acestui referendum au fost limitate, ceea ce a pregătit terenul pentru inițierea unui proces de normalizare a relațiilor dintre UE și Elveția. Potrivit acestei legi, în procesul de angajare în sectoarele cu rate ale șomajului peste medie se acordă prioritate rezidenților elvețieni. UE a considerat că modificările aduse Legii privind străinii au constituit un pas în direcția cea bună și că această lege ar putea fi pusă în aplicare într-un mod care nu limitează drepturile cetățenilor UE conform principiului liberei circulații a persoanelor.

Reuniunea dintre Președintele Elveției, Doris Leuthard, și Președintele Comisiei Europene, Jean-Claude Juncker, care a avut loc la Bruxelles la 6 aprilie 2017, a dat naștere unei dinamici pozitive și, astfel, au putut fi reluate lucrările privind mai multe subiecte în curs. Au fost actualizate o serie de acorduri bilaterale, inclusiv Acordul privind recunoașterea reciprocă. În noiembrie 2017, UE și Elveția au semnat un nou acord care viza interacțiunea dintre sistemele de comercializare a certificatelor de emisii (ETS) ale celor două țări, iar Elveția a lansat o procedură internă pentru vărsarea unei noi contribuții financiare în vederea reducerii discrepanțelor economice și sociale din unele statele membre ale UE. La sfârșitul lui 2017, Comisia Europeană a adoptat Decizia de punere în aplicare (UE) 2017/2441 privind recunoașterea locurilor de tranzacționare din Elveția ca fiind eligibile pentru respectarea obligației de tranzacționare a acțiunilor, astfel cum se prevede în noua directivă și în noul regulament privind piețele instrumentelor financiare (MiFID II/MiFIR), care au intrat în vigoare la 3 ianuarie 2018. Echivalența financiară a fost acordată însă numai pentru un an, iar prelungirea acesteia va depinde de progresele realizate în cadrul negocierilor privind acordul instituțional. Deși această decizie a introdus o oarecare tensiune în relațiile dintre UE și Elveția, este probabil ca ea să fi generat, totuși, impulsul mult-așteptat de care aveau nevoie negocierile instituționale, lansate deja în primăvara lui 2014. UE și Elveția au semnat peste 120 de acorduri bilaterale, inclusiv un acord de liber schimb în 1972 și două mari serii de acorduri bilaterale sectoriale prin care se alinia, la momentul semnării lor, o mare parte a legislației elvețiene la legislația UE. Prima serie de acorduri sectoriale (cunoscute cu numele de Bilateralele I) au fost semnate în 1999 și au intrat în vigoare în 2002. Aceste șapte acorduri acoperă chestiunile liberei circulații și ale deschiderii reciproce a piețelor^[1]. O altă serie de acorduri sectoriale (Bilateralele II) au fost semnate în 2004 și au intrat în vigoare treptat în perioada 2005-2009. Aceste acorduri se referă în esență la consolidarea cooperării economice și la extinderea cooperării privind azilul și libera circulație a persoanelor în interiorul frontierelor Schengen^[2].

Deși acordurile au intensificat relațiile economice, acestea au creat, de asemenea, o rețea complexă și pe alocuri incoerentă de obligații, care sunt dificil de respectat. Acordurile bilaterale sunt actualizate periodic. Spre deosebire de Acordul privind SEE, caracterul acordurilor bilaterale cu Elveția este static, deoarece nu există mecanisme adecvate care să asigure adaptarea acordurilor la legislația UE, care evoluează permanent, și nici mecanisme de supraveghere sau mecanisme eficiente de soluționare a litigiilor. Pentru a soluționa aceste aspecte, la 22 mai 2014 au fost inițiate negocieri între UE și Elveția pentru încheierea unui acord-cadru instituțional. Negocierile au scopul de a soluționa problemele care decurg din faptul că acquis-ul UE referitor la piața internă se află în constantă evoluție și de a introduce un mecanism de soluționare a litigiilor în rețeaua actuală a tratatelor bilaterale. Negocierile privind cadrul instituțional sunt de importanță crucială, deoarece Consiliul UE este hotărât să nu permită Elveției un acces mai extins la piața unică (de exemplu în ceea ce privește energia electrică) fără acest acord-cadru, condiționând de asemenea prelungirea echivalenței financiare în temeiul MiFID II/MiFIR, menționată mai sus, de încheierea acestui acord.

[1]Cele șapte acorduri se referă la libera circulație a persoanelor, transportul aerian, transportul terestru, comerțul cu produse agricole, barierele tehnice din calea comerțului, achizițiile publice și cooperarea în domeniul cercetării.

[2]Aceste acorduri vizează participarea Elveției la sistemele Schengen și Dublin, acordurile privind impozitarea economiilor, produsele agricole prelucrate, datele statistice și combaterea fraudelor, participarea la programul MEDIA al UE și la Agenția Europeană de Mediu, precum și contribuțiile financiare ale Elveției la coeziunea economică și socială din noile state membre ale UE.

POLITICILE NORDICE

UE este implicată în mod activ într-o serie de politici și forumuri axate pe periferia nordică a Europei și pe regiunea arctică în ansamblul său, zone care înregistrează o evoluție rapidă, în special prin contribuții la următoarele:

- „Dimensiunea nordică”, care din 2007 servește drept politică comună pentru UE, Rusia, Norvegia și Islanda. Această politică completează dialogul dintre UE și Rusia și a condus la crearea de parteneriate sectoriale eficiente pentru cooperare în regiunile Mării Baltice și Mării Barents. Dimensiunea nordică dispune de un organ parlamentar, Forumul parlamentar al Dimensiunii nordice, Parlamentul European fiind unul dintre membrii săi fondatori.
- Consiliul Statelor de la Marea Baltică (CSMB), înființat în 1992 de UE și statele riverane, în urma destrămării URSS. Toate statele membre ale CSMB participă la Conferința parlamentară a Mării Baltice (CPMB), Parlamentul European fiind, de asemenea, unul dintre membrii acesteia.
- Cooperarea din regiunea Mării Barents, care reunește regiunile nordice ale Finlandei, Norvegiei și Suediei, precum și regiunile din partea de nord-vest a Rusiei. Această cooperare are loc prin intermediul Consiliului regional substat al Mării Barents, al Consiliului interstatal Euro-Arctic din regiunea Mării Barents (UE fiind unul dintre membrii acestuia) și al unei conferințe parlamentare (Parlamentul European fiind membru al acesteia).
- Chestiuni referitoare la regiunea arctică din jurul Cercului Polar: politica UE privind regiunea arctică se bazează pe comunicări ale Comisiei/SEAE (2008, 2012 și 2016), pe concluzii ale Consiliului (2009, 2014 și 2016) și pe rezoluții ale Parlamentului European (2011 și 2014). O nouă rezoluție a Parlamentului European privind „O politică integrată a UE pentru regiunea arctică” a fost adoptată la 16 martie 2017. În 2013, Consiliul Arcticii a acordat UE dreptul de a participa la reuniunile acestuia. Totuși, încă nu s-a luat o hotărâre cu privire la cererea UE din 2008 prin care aceasta solicită să aibă statut de observator oficial. Parlamentul European este membru al Conferinței deputaților din regiunea arctică.
- Participarea Parlamentului European la sesiunile anuale ale Consiliului nordic, la care acesta este invitat cu regularitate. În plus, delegații ale Parlamentului European și ale Consiliului nordic occidental (format din deputați din Insulele Feroe, Groenlanda și Islanda) se reunesc o dată pe an.

Krzysztof Bartczak / Fernando Garcés de los Fayos
10/2018